

PROTECTION OF THE TRADITIONAL SPECIALITIES GUARANTEED IN THE EUROPEAN LAW

ZAŠTITA ZAJAMČENO TRADICIONALNIH SPECIJALITETA U EUROPSKOM PRAVU

ZLATOVIĆ, Dragan & JURIN BAKOTIĆ, Vesna

Abstract: *Traditional Specialities Guaranteed (TSG) is one of possible means of protection of a product in the market which enables the producers to make greater profit. The paper has shown legal background, the procedures of the protection of a product at European and shortly at national level. Regulations on protected geographical indications and food products establish a unified system of labeling of agricultural or food products at the national and European level. Protection of products contributes to the formation of identity and recognition of the region or the country by raising the level of competitiveness of domestic production, which is one of the priority objectives of the Croatian agricultural policy.*

Key words: *traditional specialities guaranteed, intellectual property, agricultural and food products*

Sažetak: *Zajamčeni tradicionalni specijalitet (ZTS) jedan od mogućih načina zaštite proizvoda na tržištu koji omogućuje proizvođačima veći profit i bolju tržišnu poziciju. U radu je prikazan pravni okvir, te postupak zaštite proizvoda na prvenstveno europskoj razini uz naznaku nacionalne regulative. Uredba EU o zaštićenim oznakama podrijetla uspostavlja jedinstveni sustav označavanja poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda na europskoj razini. Zaštita proizvoda pridonosi stvaranju identiteta i prepoznatljivosti regije ili zemlje kroz podizanje razine konkurentnosti domaće proizvodnje, što je jedan od prioritetnih ciljeva hrvatske poljoprivredne politike.*

Ključne riječi: *zajamčeni tradicionalni specijalitet, intelektualno vlasništvo, poljoprivredni i prehrambeni proizvodi*

Authors' data: Dragan, **Zlatović**, dr.sc., prof. v. š., pročelnik Upravnog odjela Veleučilišta u Šibeniku; Vesna, **Jurin Bakotić**, mag. iur., pred., Veleučilište u Šibeniku, polaznica Poslijediplomskog specijalističkog studija „Medicinsko pravo“ na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu

1. Uvod

Unaprjeđenje kvalitete hrane je neizostavni segment poljoprivredne politike Europske unije već više od tridesetak godina [10].

Republika Hrvatska zbog posebnosti zemljopisnog položaja, prirodnih i klimatskih uvjeta kao i bogate kulture te tradicije, posjeduje veliki broj autohtonih prehrambenih proizvoda koji zbog tehnoloških, prehrambenih i organoleptičkih specifičnosti, kvalitetom i posebnošću uspješno konkuriraju na hrvatskom tržištu i dio su naše gastronomske ponude, te su brojni proizvodi postali prepoznatljiviji kao i zemljopisna područja u kojima se proizvode.

U pogledu zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda u Republici Hrvatskoj primjenjuju se europski i nacionalni propisi i to: Uredba (EU) br. 1151/2012 o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (SL L 343, 14. 12. 2012.) i Ispravak Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 21. studenog 2012. o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (Oj L191, 17.7.2015.); Delegirana Uredba Komisije (EU) br. 664/2014 od 18. prosinca 2013. o dopuni Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća s obzirom na utvrđivanje simbola Unije za zaštićene oznake izvornosti, zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalne specijalitete i s obzirom na određena pravila o podrijetlu, određena pravila postupka i određena dodatna prijelazna pravila; Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 668/2014 od 13. srpnja 2014. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, Ispravak Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 668/2014 od 13. lipnja 2014. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (SL 219/2014), te Ispravak Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 668/2014 od 13. lipnja 2014. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode (OJ L 39/2015); Zakon o poljoprivredi („Narodne novine“, br. 30/15), te Pravilnik o zaštićenim oznakama izvornosti, zaštićenim oznakama zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnim specijalitetima poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda („Narodne novine“, br. 65/15). Uz ove pravne izvore nužno je konzultirati sudsku praksu Suda pravde Europske unije s obzirom na njegovu posebnu pravnostvaralačku ulogu [2].

2. Zaštita zajamčenog tradicionalnog specijaliteta prema europskom pravu

Sustav kvalitete „zajamčeno tradicionalni specijalitet“ osigurava pravnu zaštitu tradicionalnih prehrambenih proizvoda posebnih svojstava [9]. Europska unija je još 1992. godine uredila jedinstveni sustav za registraciju poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda s oznakom izvornosti, oznakom zemljopisnog podrijetla i oznakom zajamčenog tradicionalnog specijaliteta (ZTS, TSG) kako bi iste zaštitila od narušavanja njihova ugleda, kvalitete i sl. [4]. Ujedno zaštita tih proizvoda pridonosi stvaranju identiteta i prepoznatljivosti regije ili zemlje iz koje proizvod potječe.

Oznaka zajamčeno tradicionalnog specijaliteta bila je u početku posebno regulirana Uredbom (EZ) 2082/92 od 14.7.1992. o potvrdama o osobitim svojstvima poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (OJ L 208, 24. 7. 1992), da bi bila zamijenjena Uredbom Vijeća (EZ) 509/2006 od 20.ožujka 2006. o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima kao zajamčeno tradicionalnim specijalitetima (OJ L 93/1, 31.3.2006.) odnosno Uredbom Komisije (EZ) 1216/2007 od 18.listopada 2007. koja predviđa detaljna pravila za provedbu Uredba Vijeća (EZ) 509/2006 od 20.ožujka 2006. o poljoprivrednim i prehrambenim proizvodima kao zajamčeno tradicionalnim specijalitetima (OJ L 275/3, 19.10.2007.). Uredba 506/2006 uspostavila je dvije razine sustava zaštite zajamčeno tradicionalnih specijaliteta sa značajnim razlikama u pristupu i opsegu. Tako po jednoj razini zaštite, neki nazivi kao zajamčeno tradicionalni specijaliteti mogu se koristiti isključivo za označavanje, reklamiranje te na drugim dokumentima koji se odnose na poljoprivredne ili prehrambene proizvode pod uvjetom da se ti proizvodi izrađuju sukladno specifikaciji. Kako bi to bio slučaj, mora biti zatražena rezervacija naziva uz registraciju zajamčeno tradicionalnog specijaliteta, te se takav naziv nije mogao koristiti za slične poljoprivredne ili prehrambene proizvode, s tim da je korištenje ovih naziva moralo biti popraćeno posebnim simboliom zajednice i riječima „traditional specialities guaranteed“.Po drugoj razini zaštite, drugi nazivi štice kao zajamčeno tradicionalni specijaliteti mogli su se koristiti čak i za proizvode koji nisu sukladni specifikacijama, međutim, oni se nisu smjeli koristiti s posebnim simbolom zajednice, skraćenicom „TSG“ i riječima „traditional specialities guaranteed“ [8].

Komisija je bila prema Uredbi 506/2006 dužna voditi registar za svaku do dviju anvedenih vrsta zajamčenih tradicionalnih specijaliteta, koje su, unatoč razlikama, imale isti standard zaštite: prevenciju prijevara i obmanjivanja potrošača [5].Cilj recentne Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 21.studenoga 2012. o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, kojom su se stavile izvan snage ranije Uredbe 509/06 i 510/06, je pružanje pomoći proizvođačima poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda prilikom obavješćivanja kupaca i potrošača o obilježjima i svojstvima proizvodnje i tih proizvoda, čime osiguravaju pošteno tržišno natjecanje za poljoprivrednike i proizvođače poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, koji imaju karakteristike i obilježja proizvoda s dodanom vrijednosti, kao i dostupnost pouzdanih informacija potrošačima vezanih uz takve proizvode, zatim poštovanje prava intelektualnog vlasništva, te cjelovitost unutarnjeg tržišta [3].

Mjere utvrđene u novoj Uredbi 1151/2012 namijenjene su pružanju podrške poljoprivrednim i proizvodnim djelatnostima i poljoprivrednim sustavima koji se povezuju s visoko kvalitetnim proizvodima, čime doprinose ostvarivanju ciljeva politike ruralnog razvoja. Ova Uredba obuhvaća poljoprivredne proizvode namijenjene prehrani ljudi, koji su navedeni u Prilogu I. Ugovora, te druge poljoprivredne proizvode navedene u Prilogu I. Uredbe 1151/2012, ali se ne primjenjuje na jaka alkoholna pića, aromatizirana vina i proizvode od vinove loze, kako su navedeni u Prilogu XI.b Uredbi Vijeća (EZ) br. 1234/2007 od 22. listopada 2007. o uspostavljanju zajedničke organizacije poljoprivrednih tržišta i o posebnim odredbama za određene poljoprivredne proizvode (Uredba o jedinstvenom ZOT-u) , s

izuzetkom vinskog octa [1]. Sustav za zajamčeno tradicionalnih specijaliteta uspostavljen je kako bi sačuvao tradicionalne metode proizvodnje i recepte pružajući pomoć proizvođačima tradicionalnog proizvoda prilikom stavljanja na tržište i obavješćivanja potrošača o svojstvima koja dodaju vrijednost njihovim tradicionalnim receptima i proizvodima, prema čl.17. Uredbe br.1151/2012. Uredbom (EU) br. 1151/2012 uspostavljaju se kriteriji temeljem kojih je naziv prihvatljiv za registraciju kao zajamčeno tradicionalni specijalitet kada opisuje specifičan proizvod ili prehrambeni proizvod koji je rezultat obzirom na način proizvodnje, prerade ili sastava odgovarajućeg tradicionalnog postupka za taj proizvod ili prehrambeni proizvod, odnosno ako se proizvodi od sirovina ili sastojaka koji se tradicionalno koriste. Ujedno se za registraciju naziva kao zajamčeno tradicionalni specijalitet traži da isti mora biti tradicionalno korišten za označivanje specifičnog proizvoda ili opisuje tradicionalne svojstva ili specifična svojstva proizvoda. Prema čl.3.st.1.toč. 3. Uredbe pojam “tradicionalan” znači dokazana uporaba na domaćem tržištu kroz vremensko razdoblje od najmanje 30 godina koje omogućava prijenos s generacije na generaciju.

Nadalje, prema čl.18. Uredbe br.1151/12 naziv se ne može registrirati ako se odnosi samo na tvrdnje općenite prirode koje se upotrebljavaju za određene proizvode, ili tvrdnje propisane posebnim zakonodavstvom Unije. Zahtjev za registraciju naziva kao zajamčeno tradicionalnog specijaliteta mogu podnijeti samo skupine koje rade s proizvodima čije nazive treba registrirati. U slučaju naziva „zajamčeno tradicionalnih specijaliteta”, nekoliko skupina iz različitih država članica ili trećih zemalja može podnijeti zajednički zahtjev za registraciju, koji obvezno mora sadržavati naziv i adresu skupine podnositelja, zahtjeva i specifikaciju proizvoda. Skupinom se može smatrati fizička ili pravna osoba kada se dokaže da su ispunjena oba sljedeća uvjeta i to da je jedini proizvođač koji je voljan podnijeti zahtjev, te da s obzirom na zaštićene oznaka izvornosti i zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla, definirano zemljopisno područje posjeduje svojstva koja se znatno razlikuju od onih susjednih područja ili su svojstva proizvoda različita od onih proizvedenih u susjednim područjima. Dokumentacija zahtjeva obuhvaća sve gore navedene elemente te izjavu države članice kojom ova drži kako zahtjev koji je podnijela skupina i koji se uzima u razmatranje, udovoljava uvjetima Uredbe br. 1151/2012 i provedbenim odredbama koje su donesene u skladu s njom.

Oznaka zajamčeno tradicionalnog specijaliteta, za razliku od oznake izvornosti i oznake zemljopisnog podrijetla, nema poveznicu s određenim zemljopisnim područjem (*milieu géographique*), jer proizvodi registrirani kao ova oznaka mogu se proizvoditi bilo gdje, ali u skladu sa specifikacijom [6]. Uredbom br. 1151/12 u članku 19 st.1. je propisano kako zajamčeno tradicionalni specijalitet mora biti u skladu sa specifikacijom proizvoda koja uključuje najmanje naziv koji se predlaže za registraciju, u odgovarajućim jezičnim inačicama, zatim opis proizvoda uključujući njegova glavna fizikalna, kemijska, mikrobiološka i senzorska svojstva, koja dokazuju njegov specifičan karakter, nadalje i opis metode proizvodnje koju proizvođači mora slijediti, uključujući, tamo gdje je to prikladno, prirodu i svojstva upotrijebljenih sirovina ili sastojaka i metodu pripreme proizvoda, te ključne

elemente koji određuju tradicionalna svojstva proizvoda [1]. Naziv registriran kao zajamčeno tradicionalni specijalitet može upotrebljavati svaki gospodarski subjekt koji stavlja na tržište proizvod koji je u skladu s odgovarajućom specifikacijom. Na proizvode koji se stavljaju na tržište kao zajamčeno tradicionalni specijaliteti registrirani u skladu s Uredbom i pripadajući znak stavlja se na etiketu, a oznaka „zajamčeno tradicionalni specijalitet” ili odgovarajuća kratica „ZTS/TSG” također se mogu nalaziti na etiketi. Suviše, naziv proizvoda treba se nalaziti u istom vidnom polju. Nazivi koji su registrirani zaštićeni su od svake zlouporabe, oponašanja ili podsjećanja i svakog drugog postupka koji bi mogao dovesti potrošača u zabludu. U skladu s tim države članice moraju osigurati da prodajni opisi koji se koriste na nacionalnoj razini ne dovode u zabludu s registriranim nazivima. Korištenje europskog znaka zaštićene oznake tradicionalnog specijaliteta dozvoljeno je za proizvode za koje je kontrolno tijelo izdalo Potvrdu o sukladnosti sa specifikacijom proizvoda i čiji je naziv upisan u Registar zajamčeno tradicionalnih specijaliteta temeljem Provedbene Uredbe Komisije, što je obvezno od 4. siječnja 2016.

Prema dostupnim podacima, trenutno, na hrvatskoj nacionalnoj razini ne postoji niti jedan proizvod koji je zaštićen odnosno koji je u postupku zaštite naziva zajamčeno tradicionalnog specijaliteta, dok su ukupno registrirane 52 zaštićene oznake zajamčenog tradicionalnog specijaliteta na razini Europske unije sa stanjem na 25. studenoga 2015. (npr. *Mozzarella*, *Pizza Napoletana* (Italija), *Bouchot Mussels* (Francuska), *Bacalhau de Cura Tradicional Portuguesa* (Portugal), *Tortas de Aceite de Castilla de la Cuesta* (Španjolska) i sl.).

3. Zaključne napomene o implementaciji europske regulative u hrvatsko pravo

Zemljopisne oznake (zaštićena oznaka izvornosti, zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalni specijalitet) definirane su pravnim okvirom Europske unije s ciljem zaštite naziva regionalnih odnosno lokalnih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, čime se nastoji eliminirati nelojalnu konkurenciju, spriječiti dovođenje potrošača u zabludu kupnjom proizvoda bez oznake a često i lošije kvalitete koji uopće ne moraju imati poveznicu sa zemljopisnim područjem izvornog proizvoda. Registracija naziva proizvoda oznakom zajamčeno tradicionalnog specijaliteta smatra se jednim od oblika prava intelektualnog vlasništva, jer se time ostvaruje zaštita od neovlaštenog korištenja odnosno narušavanja ugleda priznatog i poznatog tradicionalnog proizvoda.

Zaštita zajamčeno tradicionalnih specijaliteta u kontekstu Uredbe 1152/12 predstavlja jedinstveni regulatorni sustav, u središtu kojeg su tri elementa:

- a) zajamčeno tradicionalni specijalitet je registrirano pravo, dakle registracija je konstitutivni moment zaštite;
- b) ovaj sustav kvalitete uključuje kolektivno ekskluzivno pravo na korištenje određene trgovačke oznake, to pravo pripada svim proizvođačima koji su spremni da se prilagode relevantnoj specifikaciji proizvoda, te se ne može prenositi odnosno licencirati;

c) sustav zaštite zajamčeno tradicionalnih specijaliteta uključuje određeni dualizam između privatnog (pravila i načela koje reguliraju tko može dobiti i koristiti zajamčeno tradicionalni specijalitet, te pripadajuća isključiva prava) i javnog (kontrolni mehanizmi u koje su uključeni i države članice i institucije Europske unije) prava.

Sustav zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla uspostavlja se za pružanje pomoći proizvođačima proizvoda vezanih sa zemljopisnim područjem tako da osigurava ostvarivanje pravednog povrata za kvalitetu njihovih proizvoda, ujednačenu zaštitu naziva kao prava intelektualnog vlasništva na području Europske unije, te osigurava potrošačima jasne informacije o svojstvima proizvoda s dodanom vrijednosti. U Republici Hrvatskoj, tragom europske stečevine iz Uredbe 1151/2012, donesen je 2015. novi Zakon o poljoprivredi, kojim je napuštena ranija legislativa u području zaštićenih oznaka podrijetla poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Uz ovaj Zakon donesen je i posebni provedbeni propis za ovo područje i to Pravilnik o zaštićenim oznakama izvornosti, zaštićenim oznakama zemljopisnog podrijetla i zajamčeno tradicionalnim specijalitetima poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda („Narodne novine“, broj 65/15). Prema čl.87. Zakona o poljoprivredi nadležno tijelo za provedbu Uredbe (EU) br. 1151/2012, citiranog Zakona i propisa donesenih na temelju njega je Ministarstvo poljoprivrede, koje za provedbu stručnih i znanstvenih poslova delegiranih od strane Europske komisije te provedbu savjetovanja može ovlastiti javne službe i druge pravne osobe. Proces zaštite ovih oznaka odvija se u dvije faze – prvo na nacionalnoj razini, a zatim na razini Europske unije [7].

Na ovaj način stvoren je odgovarajući, s pravnom stečevinom EU usklađeni pravni okvir, te će to, ufamo se, biti dodatni motiv zamaha zaštite autohtonih proizvoda u Republici Hrvatskoj, s obzirom na sadašnju indolentnost u pogledu zaštite zajamčeno tradicionalnih specijaliteta. Naime, među registriranim zajamčeno tradicionalnim specijalitetima na razini Europske unije nema ni jednog iz Republike Hrvatske, što govori o nedovoljnoj osviještenosti o vlastitim autohtonim proizvodima i njihovom potencijalu na domaćem i svjetskom tržištu.

4. Literatura

[1]Blakeney, M., *The Protection of Geographical Indications: Law and Practice*, Edward Elgar Publishing, 2014.

[2]Ćapeta, T., *Sudska zaštita u Europskoj uniji nakon Lisabonskog ugovora*, u Rodin, S., Ćapeta, T., Goldner Lang, I. (ur.) i dr., *Reforma Europske unije – Lisabonski ugovor*, Narodne novine, Zagreb, 2009.

[3]Evans, G.E., *The Simplifications and Codifications of European legislation for the Protection of Geographical Indications*, u Geiger, G., *Constructing European Intellectual property: Achievements and New perspectives*, Edward Elgar, 2013.

[4]Gangjee, D., *Relocating the Law of Geographical Indications*, CUP, 2012.

[5]O'Connor, B., *The Law of Geographical Indications*, Cameron May, 2007.

- [6]Olzsak, N., *Droit des appellation d'origine et indications de provenance*, Tec&Doc, 2001.
- [7] „Registracija i zaštita naziva hrvatskih autohtonih proizvoda – minivodič za poslovnu zajednicu“, MINPO, Zagreb, na http://www.bizimpact.hr/download/documents/read/registracija-i-zastita-naziva-hrvatskih-autohtonih-proivoda_115
- [8]Spence, M., *Intellectual property*, Oxford University Press, 2007.
- [9]Tosato, A., *The Protection of Traditional Foods in the EU: Traditional Specialities Guaranteed*, European Law Journal, vol.19., br.4., 2013.
- [10]Vincek, D., Ljubišić, B., *Institucionalni okvir za zaštitu prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda posebnih svojstava u kontekstu pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji*, Pravni vjesnik, god.25., br.3-4., 2009.

Photo 070. Orljavska street in Pozega / Orljavska ulica u Požegi